

สิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในการดำเนินชีวิต

Rights and Duties of Citizens in Their Lives

พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทวโร)¹ พระครูโอภาสชนนทกิตติ์ (ศักดิ์ โอภาโส)²
Phrakhru Wimonswuanakorn (Sompong Cantavaro),
Phrakru Opasonthakit (Sakda Opaso)

บทคัดย่อ (Abstract)

ในอดีตวิถีชีวิตของคนไทยมีความผูกพันกันเป็นเครือญาติ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบ อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่งดงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ปัจจุบันจากกระแสโลกาภิวัตน์ คนไทยกลับมุ่งให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยี ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมเพิ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้สังคมไทยกลับไปมีความสุขและมีสันติสุขได้คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย โดยต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมายดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยให้ประสบความสำเร็จได้นั้น สังคมจำเป็นต้องสร้างพลเมืองดีที่สามารถปกครองตนเองได้ เข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และช่วยกันทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้าและมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ (Keywords): สิทธิ; หน้าที่; พลเมือง

Abstract

In the past, the way of life of Thai people was related to each other as relatives. have a simple life, love peace, live together in harmony and know how to help each other Being grateful to benefactors and elders, having good religion, traditions and culture as the main way of life But now from globalization Instead, Thai people focus on objects and technological modernity. Moral deterioration is

Received: 2021-08-03 Revised: 2021-08-30 Accepted: 2021-07-04

¹ รองเจ้าคณะอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี Deputy Chief of Pak Kret District Nonthaburi Province. E-mail: Thitiwut.man@mcu.ac.th

² เจ้าคณะอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี Priest of Bang Kruai District Nonthaburi Province. E-mail: Armmo_2006@hotmail.com

increasing. impact on Thai society cause various problems many and more and more violent One thing that will help bring Thai society back to peace and tranquility is All Thai people must act as good citizens under a democratic regime. by adhering to the moral and moral principles of religion have democratic principles for living Act according to the law, maintain oneself for the benefit of society. in which to create successful citizenship in a democratic system Society needs to create good citizens who can govern themselves. truly understand democracy and help make the country progress and have sustainable stability

Keywords: Rights, Duties, Citizens

บทนำ (Introduction)

การจะเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยนั้น ประชาชนจะต้องเข้าใจในหน้าที่ของพลเมือง และมีวิถีชีวิตในลักษณะประชาธิปไตย โดยจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สันติสุข และเสรีภาพ กล่าวคือ ประชาชนในสังคมต้องเป็นพลเมืองดี มีความสงบสุข ปลอดภัยและมีอิสระที่จะกระทำการใดๆ ภายใต้ขอบเขตกฎหมาย โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ทั้งนี้ในเบื้องต้นประชาชนต้องทำความเข้าใจลักษณะของการเป็นพลเมืองดีและลักษณะของระบอบประชาธิปไตยก่อน

ความสำคัญของการเป็นพลเมืองดีคืออะไร?

การเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลกนั้นย่อมมีจิตใจรักชาติและประเทศของตน ปฏิบัติตามแนวทางของวัฒนธรรมและกฎระเบียบที่ชาติและสังคมนั้นๆ กำหนดไว้ และต้องมีความรัก ความสามัคคีจึงจะทำให้ทุกคนในประเทศชาติและสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การที่เราทุกคนเป็นพลเมืองที่ดีนั้น จะสร้างประโยชน์มากมายให้แก่ประเทศชาติและตัวเราเอง หากประเทศใดมีคนส่วนใหญ่เป็นพลเมืองที่ดี ประเทศนั้นย่อมเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างมั่นคง พลเมืองที่ดีสามารถสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ประเทศชาติ ได้ดังนี้ (ทสมล ขนาดิศัย, 2557)

1. ด้านการเมืองการปกครอง เพราะพลเมืองดีจะใช้สิทธิและหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ตามที่กฎหมายและรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง เพื่อให้ประเทศคงไว้ซึ่งระบอบการปกครองนั้นๆ และทำให้ประเทศขับเคลื่อนไปข้างหน้า
2. ด้านสังคม เพราะพลเมืองดีจะไม่ก่อความวุ่นวายหรือสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขแก่สังคม นอกจากนี้พลเมืองดีจะดักเตือนและปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลบางส่วนที่ยังหลงผิดประพฤติไม่ดีอยู่

3. ด้านเศรษฐกิจ เพราะพลเมืองดีจะประกอบอาชีพสุจริต และใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะทำให้ตนเองมีฐานะมั่นคง และทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง พลเมืองบางคนอาจนำทรัพย์สินบางส่วนไปบริจาคช่วยเหลือผู้ยากไร้ หรือตั้งมูลนิธิขึ้นมา เพื่อพัฒนาสังคมโดยรวมให้ดีขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบว่าพลเมืองมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมาก เพราะพลเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมและประเทศชาติเจริญก้าวหน้า ดังนั้นถ้าพลเมืองส่วนใหญ่ของสังคมเป็นพลเมืองดี ย่อมทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าและพัฒนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555)

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้กล่าวว่า ถ้าสมาชิกในสังคมรู้จักปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ย่อมเกิดผลดีต่อสังคมและประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2555) ดังนี้

1. ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคง เพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย และมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่างๆ ทั้งในระดับชุมชนถึงระดับประเทศ ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ ความสามารถได้ร่วมกันทำงาน ย่อมส่งผลให้การทำงานและผลงานนั้นมีประสิทธิภาพ

2. เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ เพราะเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมมีความผูกพัน ร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทั้งปวงให้บรรลุเป้าหมายได้

3. สังคมมีความเป็นระเบียบ สงบเรียบร้อย เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามระเบียบกติกาสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ

4. สังคมมีความเป็นธรรม สมาชิกทุกคนได้รับสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ทำให้สมาชิกทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

5. สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยควรเป็นเช่นไร ?

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งส่งเสริมให้พลเมืองทำตามหน้าที่และใช้สิทธิเสรีภาพของตนอย่างรับผิดชอบ พลเมืองไทยจึงควรที่จะทราบว่าตนมีหน้าที่ และได้รับสิทธิเสรีภาพใดบ้าง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม (กรมเลขาธิการชาติและคณะ, 2540) นอกจากนั้น พลเมืองดีควรเข้าใจถึงกระบวนการประชาธิปไตยและการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม ติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่เสมอ และมีความกระตือรือร้นที่จะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนและสังคม ซึ่งหากสมาชิกในสังคมร่วมมือ ร่วมใจกันปฏิบัติ สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ สงบสุข และยั่งยืน

สิ่งหนึ่งที่จะทำให้สังคมไทยมีความสุขและเกิดสันติสุขได้คือ คนไทยทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย มีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย และดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมี แต่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยให้ถูกต้องด้วย ทั้งนี้พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยแบ่งเป็น 3 ประการ (อมร รักสัตย์และคณะ, 2543) ได้แก่

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้ การมีอิสรภาพและความเสมอภาค การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม ยอมรับความแตกต่างของทุกคน

2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม โดยให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม มีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพมิให้ถูกละเมิด

3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม โดยตระหนักถึงบทบาท หน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญ ในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมือง ดังกล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยนั้น ประชาชนจะต้องเข้าใจและมีวิถีชีวิตในลักษณะประชาธิปไตย โดยจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สันติสุข และเสรีภาพ คือประชาชนในสังคมมีความสุข ปลอดภัยและมีอิสระที่จะกระทำการใดๆ ภายใต้ขอบเขตกฎหมาย โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ทั้งนี้ต้องทำความเข้าใจในลักษณะของประชาธิปไตยก่อนว่ามี 3 ลักษณะ ได้แก่

1. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมคติ ซึ่งหมายถึง การมีศรัทธาและความเชื่อมั่นในเหตุผลความสามารถ อิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์

2. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง และวิธีการจัดระเบียบการปกครอง ซึ่งหมายถึง ระบบการเมืองที่ถือว่าอำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนหรือการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

3. ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต หรือการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งหมายถึง การอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาคในสิทธิและเสรีภาพของสมาชิกทุกคนไม่ก้าวก่ายในสิทธิ

ของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม ร่วมกันรับผิดชอบและทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ตลอดจนใช้สติปัญญาแก้ปัญหาโดยสันติวิธี

พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยควรมีหลักการอย่างไร ?

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่และรับผิดชอบต่อตนเองต่อสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ 3 ประการ ได้แก่

หลักการที่ 1 การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

หลักการที่ 2 การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม

หลักการที่ 3 การรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ทั้งนี้ หลักการพื้นฐานดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนของการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มุ่งเน้นถึงการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย โดยในแต่ละหลักการมีรายละเอียด ดังนี้

หลักการที่ 1 การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556 ;9-19) ดังนี้ 1) สำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ 2) ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ 3) เคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม 4) ยึดหลักอดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันคือ ศีลธรรมพื้นฐานของสังคม เป็นรากฐานของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความเป็นธรรมทางสังคมการพัฒนาต่างๆ ต้องอยู่บนฐานและนำไปสู่การเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือ ต้องเอาการเคารพศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกันเป็นตัวตั้ง รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบย่อยของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีดังต่อไปนี้

1. สำนึกในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะ อันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่เฉพาะกับความเป็นมนุษย์เท่านั้น โดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้น เช่น เชื้อชาติ ศาสนา ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้น

จะได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร และยังคงมีตัวตนบุคคลตลอดไป ทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีฐานะเหนือกว่าสิทธิเสรีภาพทั่วไป และเป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคล โดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม สังคมปัจจุบันมักจะละเลยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะมีการให้คุณค่าของคนแตกต่างกัน สังคมทั่วไปให้คุณค่าของความเป็นคนที่สถานภาพทางสังคมของผู้นั้น เช่น เป็นกำนัน ทหาร นายกรัฐมนตรี ผู้พิพากษา เป็นต้น สถานภาพทางสังคมของคนแต่ละคน ไม่ใช่ตัวชี้วัดว่ามนุษย์หรือคนนั้นมีศักดิ์ศรีของมนุษย์หรือไม่ แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือการให้คุณค่าความเป็นคนตามธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะเกิดมาพิการ เป็นเด็กผู้หญิง ผู้ชาย หรือเกิดมาเป็นคนปัญญาอ่อน หรือยากจน คนทุกคนที่เกิดมาถือว่ามีความเท่ากัน ต้องปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกัน เพราะการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมอย่างเสมอภาคกันเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหากมีผู้กระทำความผิดก็ต้องว่าไปตามกระบวนการกฎหมาย ผู้ใดที่ละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ผู้นั้นกระทำความผิดกฎหมายอย่างรุนแรง กระทำผิดต่อหลักศาสนา และกระทำผิดต่อศีลธรรม การธำรงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์จะต้องกระทำโดยรัฐในเบื้องต้น ได้แก่ การพยายามขจัด ตัวแปรที่จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคม สิ่งที่รัฐต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ก็คือต้องทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสังคมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐดำรงชีวิตอย่างมีความสุข กล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง ความมีอิสรภาพในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเอง ทั้งสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคในด้านต่างๆ การได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัย และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อันจะนำมาซึ่งการถูกกลั่นแกล้งสิทธิและความเสมอภาคทางสังคม รวมไปถึงการถูกเลือกปฏิบัติจากคนในสังคมนั้นๆ โดยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด ไม่มีใครสามารถพรากสิทธิดังกล่าวจากปัจเจกบุคคล (ความเป็นตัวตน) ได้ มนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตนเองซึ่งควรจะได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

2. ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาค (equality) ตามหลักสิทธิมนุษยชน หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคนในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความหมายของความเสมอภาค ตามหลักกฎหมาย หมายถึง หลักการพื้นฐานของความยุติธรรมที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ความเสมอภาค ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่เป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอด และพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชนคือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและ

สวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ความเสมอภาค มักได้ยื่นพร้อมกับคำว่า สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีนัยสำคัญต่อการพิทักษ์ประโยชน์ สร้างความสงบ และการอยู่อย่างสันติ สำหรับมนุษย์ทุกคนพึงได้รับ นับแต่การปฏิสนธิไปจนถึงสิ้นชีวิต ความเสมอภาคเป็นหลักสำคัญในการเชื่อมประสานสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ ความเสมอภาคจำแนกประเภทตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชน (ศรีณยู หมั่นทรัพย์, (ออนไลน์) ได้ดังนี้

1. ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง ความเท่าเทียมกันของโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เช่น โอกาสได้รับการศึกษา โอกาสได้รับการจ้างงาน โอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ได้แก่ โอกาสในการได้รับการฉีดวัคซีน และโอกาสในการเข้าถึงยารักษาโรค เป็นต้น

2. ความเสมอภาคทางสังคม หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางสังคมของสมาชิกทุกคนในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคล หรือกล่าวได้ว่า ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา รายได้หรือทรัพย์สิน ชนชั้น วรรณะ ความสมบูรณ์ของร่างกาย สุขภาพ ความคิดเห็นที่แตกต่าง การถูกตัดสินว่ากระทำผิด ไม่เป็น เหตุให้เกิดการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน

3. ความเสมอภาคทางกฎหมาย หมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน มีความหมายรวมถึง กระบวนการทางกฎหมายที่มีผลต่อประชาชนโดยรวม ตั้งแต่การออกกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การบังคับใช้กฎหมายและการพิจารณาคดีต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคน การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันด้วย

4. ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง การมีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน ในที่นี้รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางตัวแทน และการมีส่วนร่วมทางตรงโดยการกำหนดในกฎหมายให้ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิในการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียม และรัฐต้องจัดให้เกิดความสะดวกและการเท่าเทียมในโอกาสออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้วยการจัดสรรจุดเลือกตั้งสำหรับประชาชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึงทั้งในและต่างประเทศ คณะนเสียงของประชาชนทุกคนมีค่าเท่ากัน มีความเท่าเทียมกันของผู้สมัครทั้งคุณสมบัติผู้สมัคร โอกาสหาเสียงและวงเงินในการหาเสียง มีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการเลือกตั้งอย่างไม่เลือกปฏิบัติ

กล่าวได้ว่า ความเสมอภาค เริ่มจากแนวคิดที่ว่าคนเรามีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ตั้งแต่เกิด มีศักยภาพ มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ เปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนทำให้สังคมอยู่รอดจนทุกวันนี้ สังคมต้องสร้างคุณค่าใหม่ที่เน้นความเสมอภาค เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

3. เคารพในความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม สังคมไทยเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เพราะประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม การเรียนรู้ความแตกต่างเพื่อป้องกันความแตกแยก จึงเป็นสิ่งสำคัญที่พลเมืองไทยพึงปฏิบัติ เพื่อพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าและสงบสุข การเคารพและการยอมรับความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง สมาชิกในสังคมควรเปิดใจให้กว้าง เพื่อยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น และพยายามปรับตัวให้เข้ากับคนทุกเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีความระมัดระวังในการกระทำและคำพูดที่อาจนำมาซึ่งความแตกแยกขัดแย้ง ตลอดจนเคารพในหน้าที่ สิทธิเสรีภาพของกันและกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมไทย จึงควรยึดแนวทางปฏิบัติ (ชาญวิทย์ ปริชาพาณิขพัฒนา, (ออนไลน์) ดังนี้

1. เรียนรู้ความแตกต่าง เปิดใจให้กว้าง พร้อมรับสิ่งใหม่ ศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา ภาษาของชนกลุ่มอื่น ผ่านแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และควรศึกษาด้วยใจที่เป็นกลาง ปราศจากอคติ เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือกิจกรรมที่มีคนจากหลายวัฒนธรรมมาทำกิจกรรมร่วมกัน

2. ยึดมั่นในขันติธรรม มีความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง ปรับวิธีคิดและท่าทีให้เป็นกลาง สอดคล้องกับสภาพสังคมแห่งความหลากหลาย เคารพและให้เกียรติต่อความแตกต่างของเพื่อนร่วมสังคม โดยไม่เยาะเย้ยถากถาง หรือลบหลู่ดูหมิ่น ความเป็นอัตลักษณ์ของกันและกัน

3. คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ไม่กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ แก่เพื่อนร่วมสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตน โดยไม่ไปละเมิดหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยึดหลักอดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่างในโอกาสที่ประเทศไทยก้าวเข้าสู่การร่วมมือกันในประชาคมของประชาอาเซียน มีการปฏิสัมพันธ์กันในระหว่างประเทศสมาชิกมากขึ้น จึงมีความจำเป็นที่พลเมืองในสังคมต้องเรียนรู้ถึงระเบียบแบบแผนที่ควรประพฤติปฏิบัติ หรือควรละเว้นตามมารยาทของกันและกันในแต่ละสังคม เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นและนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยของการอยู่ร่วมกัน (นิติไทย นัมคณิสสรณ์, 2556)

4. ยึดหลักอดทน อดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง ความอดทนอดกลั้น (tolerance) มาจากคำว่า ขันติ ซึ่งหมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกรบกวนหรือขัดแย้งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนา หรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน ซึ่งไม่หวั่นไหว จะมีคนทะเลาะไปไม่ว่าจะเป็นของเสีย ของหอม ของสกปรกหรือของดีงามก็ตาม งานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นงานเล็กงานใหญ่ ที่สำเร็จขึ้นมาได้ นอกจากจะอาศัยปัญญาเป็นตัวนำแล้ว ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมประการหนึ่งเป็นพื้นฐานจึงสำเร็จได้ คุณธรรมนั้นก็คือ “ขันติ” อดกลั้นในความแตกต่าง หมายถึง การยอมรับความแตกต่างของกันและกันว่าเป็นสิ่งที่ปกติของมนุษย์ ทั้งความ

แตกต่างในเรื่องกายภาพและในเรื่องพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และ
ตราบใดที่ความต่างต่างนั้นไม่ทำความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้ใด การไม่กล่าวหาใครง่าย ๆ โดยไม่คิด
ใคร่ครวญให้รอบคอบเสียก่อน ซึ่งการอดกลั้นในความแตกต่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเรามีความ
เคารพซึ่งกันและกัน อันนำมาซึ่งการเห็นพ้องต้องกันที่จะไม่เห็นด้วยกันได้ และสามารถสร้าง
เอกภาพในความแตกต่างของการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ และแน่นอนว่าความอดทน อดกลั้น ของแต่ละ
คนย่อมไม่เหมือนกัน ขีดจำกัดของคนก็ต่างกัน การที่จะตัดสินว่าคนนั้น คนนี้ ไม่มีความอดทน
อดกลั้น จะต้องพิจารณาองค์ประกอบหลายๆ ด้านด้วยกัน

จากที่กล่าวข้างต้น ในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์จึงเป็นการเคารพในความเป็นคน ในความเป็นมนุษย์โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ดูถูกดูแคลนกัน
ไม่ถือยศ ถือศักดิ์ ถือชาติตระกูล ถือชนชั้น และเคารพในความสามารถของกันและกัน เปิดโอกาสให้
แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น ให้การยกย่องชมเชย ยอมรับในความแตกต่างและพร้อมที่
จะอดทน อดกลั้น และถ้าคนเราเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้นเท่าใด ก็เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา อัน
จะทำให้เกิดความรัก ความปรารถนาดีต่อกัน เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันในสังคม เพื่อสร้างสรรค์สิ่ง
ดีๆ และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. (2540). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-ม.6*. กรุงเทพฯ: บริษัท อักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- ทสมล ชนาดีชัย. (2557). *อัจฉริยะ 100 หน้า หน้าที่พลเมือง*. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- นิติไทย นัมฉนิสรณ์. (2556). *เอกสารประกอบการสอนวิชา ศท 121 การดำรงชีวิตในสังคมยุคใหม่ และประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2555). *พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). *พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2543). *ประชาธิปไตย: อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองของหลายประเทศ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

